

> «ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ» ΓΙΑ ΤΑ ΕΛΑΣΣΟΝΑ ΚΑΙ ΟΧΙ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΙΖΟΝΑ

Η υποδοχή ενός βιβλίου...

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΣΟΥΚΑΛΑ

Το γεγονός ότι ένας άνθρωπος που ηγήθηκε μιας χώρας για οκτώ συναπτά χρόνια καταθέτει ενυπογράφως έναν λεπτομερή και σε πολλά σημεία εξονυχιστικό πολιτικό απολογισμό της διακυβέρνησής του δεν είναι ασφαλώς συνηθισμένο. Όπως εξίσου πρωτόφαντο, τουλάχιστον για τα ελληνικά δεδομένα, είναι η επιλογή μιας εν ενεργεία πολιτικής προσωπικότητας να μιλήσει για το μέλλον στο όνομα ενός παρελθόντος για το οποίο αναλαμβάνει και την πολιτική ευθύνη. Θα περίμενε λοιπόν κανείς ότι οι «αντιδράσεις» στο βιβλίο αυτό θα ήταν εξίσου ιστορικά και πολιτικά υπεύθυνες και ενυπόγραφες.

Θα περίμενε κανείς ότι οποιεσδήποτε αντιρρήσεις και επιφυλάξεις σε ό,τι αφορά την αποτίμηση μιας περιόδου που άλλαξε σε πολλά σημεία την ελληνική κοινωνία θα αναφερόταν στις θεμελιακές πολιτικές επιλογές και στους χειρισμούς μεϊζονος σημασίας θεμάτων. Θα περίμενε κανείς επίσης ότι θα διευρυνόταν η δημόσια συζήτηση γύρω από το κεφαλαίωδες διακύβευμα του λεγόμενου «εκσυγχρονισμού» της χώρας που, στο ρητορικό τουλάχιστον επίπεδο, συνοψίζει το όραμα του τέως πρωθυπουργού. Θα περίμενε δηλαδή κανείς ότι ένα έργο που κατεχοχίν προσφέρεται σε πολιτικό διάλογο εφ' όλης της ύλης θα μπορούσε να λειτουργήσει ως έναυσμα για μίαν αντιπαράθεση η οποία θα υπερέβαινε τη φορτισμένη ατμόσφαιρα της άμεσης πολιτικής συγκυρίας.

Τίποτε από αυτά δεν συνέβη. Το ζήτημα της ιστορικής πορείας της χώρας φαίνεται να απασχόλησε τους σχολιαστές πολύ λιγότερο από τις συγκεκριμένες διατυπώσεις του τέως πρωθυπουργού σε σχέση με ελάσσονος, εν τέλει, σημασίας γεγονότα και επεισόδια: η προσοχή επικεντρώθηκε στα Ιμια, στην υπόθεση Οτσαλάν και στη διαδικασία που ακολουθήθηκε για την ανάδειξη της νέας ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ.

Η ενασχόληση με απελθούσες συγκυρίες που είχαν προκαλέσει οξείες πολιτικές αλλά και προσωπικές ανταγκλίσεις και αντιπαράθεσεις επέτρεψε την πλήρη συγκάλυψη των ζητημάτων που ανοίγονται προς το μέλλον. Ετσι, με ευκολία, το βιβλίο χαρακτηρίστηκε ως εθνοπροδοτικό, βλαβερό, άκαιρο, περιττό, εμπάθετος, κερδοσκοπικό ή ακόμα και άκομψα απολογητικό. Κανείς πολιτικός αντίλογος δεν επικείμε να αποτιμήσει το παρελθόν εν όψει ενός «άλλου» μέλλοντος.

Και κανείς δεν ανέλαβε τον κίνδυνο να αντιπαράθεσει στον πολιτικό «απολογισμό» του κ. Σημίτη έναν άλλο εναλλακτικό

«προϋπολογισμό». Όλα συμβαίνουν ως εάν οι σκοπιμότητες της στιγμής προτάσσονται του ευρύτερου προβληματισμού. Ακόμα και αναδρομικά, η αποτίμηση των μεϊζόνων «πεπραγμένων» διαθλάται μέσα από τα μικρά και ασήμαντα.

Στο πλαίσιο αυτό ακριβώς οι «εκδοχές» του κ. Σημίτη για συγκεκριμένα γεγονότα -«εκδοχές» που θα ήταν δυνατόν να λείπουν τελείως δίχως να θίγεται η οικονομία του βιβλίου, όπως ακριβώς ευλόγως, νομίζω, λείπουν συγκεκριμένες αναφορές στις συγκρούσεις ανάμεσα σε πρόσωπα, - μπορεί να ερμηνεύονται είτε ως συγκαλυπτικές, είτε ως ωραιοποιητικές, είτε ως ευθέως παραπλανητικές. Εις πείσμα της σημασίας η οποία αποδίδεται στις ουσιαστικές παρεμβάσεις των κυβερνήσεων της οκταετίας στις οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές δομές, οι επικριτές του αρκούνται στη φρούδα «επεισοδιολογία».

Ίσως βέβαια ο τέως πρωθυπουργός να έσφαλε μην προβλέποντας ότι οι περισσότεροι σχολιαστές τείνουν να επικεντρώνονται στην ανεκδοτολογία της εξουσίας αντιπαρερχόμενοι τα κείρια και δύσβατα ζητήματα τα οποία προκύπτουν από τις προεκτάσεις και τις συνεπάγωγες δουλείες που συνοδεύουν την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ. Ίσως όμως οι «παραλείψεις» του να στόχευαν συνειδητά στην «εκβίαση» των συνομιλητών του να αντιπαρεταθούν επί της ουσίας.

Ρήξεις και ανατροπές

Και η ουσία είναι ότι η σημερινή Ελλάδα δεν είναι πια αυτή που ήταν και ότι η αδυσώπητη δυναμική της ιστορίας την απομακρύνει ολοένα και περισσότερο από εκείνη που επιμένουμε να διατηρούμε στην ανάμνησή μας και συνθηζουμε να επικαλούμαστε στον λόγο μας.

Αυτό που σηματοδοτεί τα οκτώ χρόνια της διακυβέρνησής του κ. Σημίτη, και το κύριο θέμα στο οποίο αναφέρεται το βιβλίο του, περιστρέφεται γύρω από τη συ-

στηματική θεσμική και οικονομική συμπλήρωση και ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής πορείας της Ελλάδας, μια ολοκλήρωση που καλείται να οδηγήσει τη χώρα προς πολλαπλές ρήξεις και ανατροπές. Γεγονός που συνεπάγεται «προσαρμογές» των κοινωνικών δομών που δεν μπορεί παρά να είναι επώδυνες, τουλάχιστον μεσοπρόθεσμως. Πολλώ μάλλον που, αναποφεύκτως, αυτοί που δεν έχουν τη δυνατότητα να τις οικειοποιηθούν προς όφελός τους. Ακόμα και εάν οι μεταρρυθμίσεις εμφανίζονται ως αναγκαίες, οι κοινωνικές τους συνέπειες είναι πάντα ανισοποιοτικές και επιλεκτικές.

Με αυτή την έννοια, το σύνολο των πολιτικών που ακολουθήθηκαν, τα αναμφισβήτητα επιτεύγματα, οι αναπότρεπτες επιμέρους αντιφάσεις, τα νέα διαφαινόμενα αδιέξοδα αλλά και το «δίδαγμα» που προτάσσει ο τέως πρωθυπουργός συναρτώνται με μια θεμελιώδη πολιτική επιλογή που δεν είναι ούτε ταξικά αδιάφορη ούτε ηθικά ουδέτερη. Το νέο κεφάλαιο που ανοίγεται στην ιστορία της χώρας παραμένει βέβαια άδηλο ως προς την ιστορική του έκβαση. Είναι όμως α-

πολύτως έκδηλο ως προς τις ανισοποιοτικές διαδικασίες που θα πρέπει να ακολουθηθούν.

Όπως συμβαίνει με όλες τις φυγές προς τα εμπρός, η «ευρωπαϊκή φυγή» δεν μπορεί λοιπόν παρά να είναι στοιχημα ή ακόμα και πασχάλειο δίλημμα. Εν τέλει, η επιχειρηματολογία εξαντλείται στην διατράνωση μιας βαθιάς πίστης που δεν στοιχειοθετείται αλλιώς παρά μέσα από την εις άτοπον απαγωγή. Εχουμε λοιπόν κάθε συμφέρον να στοιχηματίσουμε από κοινού στην ενσωμάτωσή μας και να πιστέψουμε στο κοινό πλέον μέλλον μας. Το ιστορικό στοιχείο παραμένει όμως επώδυνο και ιδεολογικά αμφίσημο.

Υπό τις συνθήκες αυτές, και στο μέτρο ακριβώς που η ευρωπαϊκή επιλογή εκφράζει τη βούληση ολόκληρου σχεδόν του φάσματος των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων της χώρας, η οποιαδήποτε κριτική, καλοπροαίρετη ή κακόβουλη, δεν είναι δυνατόν παρά να αναφέρεται στις συγκεκριμένες μεθοδεύσεις μιας μονόδρομης, αναγκαίας και εν πολλοίς νομοτελειακά προσδιοριζόμενης πορείας. Στις μεγάλες του γραμμές, ο μακρόπνοος πολιτικός σχεδιασμός τον οποίο ολοκλήρωσε ο κ. Σημίτης υπήρξε αναμφίβολα ολοκληρωμένος.

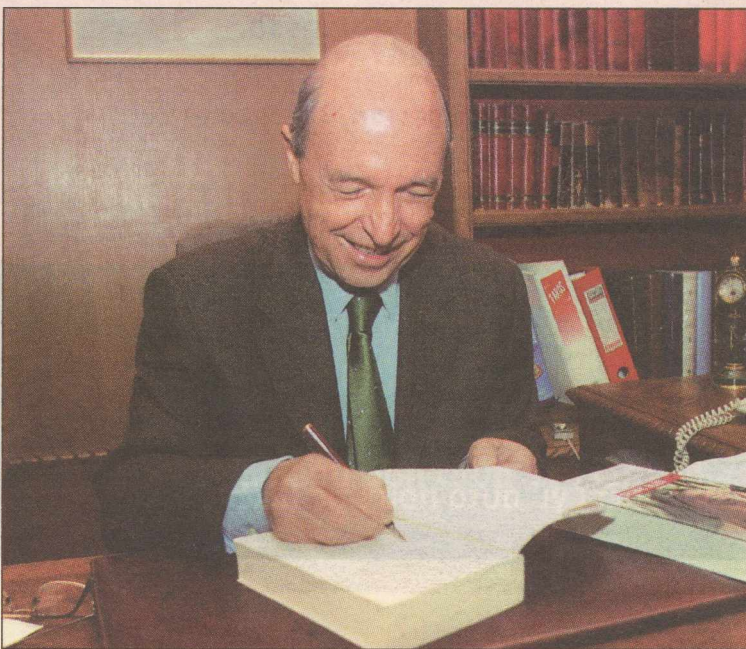
Όμως, αναποφευκτος ίσως ο πολιτικός λόγος ούτε δεσμεύεται ούτε οριοθετείται από τις προδιαγραφές του. Η «αντικειμενική» συνάρτηση της ευρωπαϊκής πορείας με τον λεγόμενο «εκσυγχρονισμό», μια συνάρτηση που βρίσκεται στο επίκεντρο της προβληματικής του κ. Σημίτη, τείνει να τίθεται εντός παρενθέσεως. Δεν είναι τυχαίο ότι η αντιπαράθεση ανάμεσα σε «εκσυγχρονιστές» και «αντικεκσυγχρονιστές» εκφράστηκε ως αντιπαράθεση ανάμεσα στον τέως πρωθυπουργό και στους, εσωκομματικούς και μη, πολιτικούς του αντιπάλους. Ετσι όμως, τα πολιτικά και ιδεολογικά μέτωπα διαχέονται.

Με δεδομένο ότι η «πειθήνια» ευρωπαϊκή πορεία προϋποθέτει τον «εκσυγχρονισμό» με την ίδια ακριβώς έννοια που το αίτημα του εκσυγχρονισμού είναι ιστορικά σύμφυτο με τη διαδικασία σύγκλισης της χώρας στο ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο, η ρητορική αναγωγή του αιτήματος για βαθιές και ριζικές ανατροπές στο κοινωνικοπολιτικό σύστημα στις προσωπικές «εκσυγχρονιστικές» προειδέσεις του κ. Σημίτη αποσιωπά τις αδυσώπητες αντικειμενικές προδιαγραφές του πολιτικού λόγου. Στις μεγάλες τους γραμμές, τα δημοσιονομικά, χρηματοδοτικά και κοινωνικά όρια που επιβάλλονται από την ευρωπαϊκή επιλογή δεν αφήνουν πολλά περιθώρια διαπραγματεύσεως για οποιαδήποτε κυβέρνηση.

Υπό τους όρους αυτούς, είναι φυσικό το γεγονός ότι η υποδοχή του βιβλίου του τέως πρωθυπουργού επικεντρώθηκε στις επιμέρους εκδοχές για συγκεκριμένα επεισόδια με ελάχιστες αναφορές στο σφαιρικό αιτούμενο.

Αύριο στο «Εθνος» το 2ο μέρος του άρθρου

«Θα περίμενε δηλαδή κανείς ότι ένα έργο που προσφέρεται σε πολιτικό διάλογο εφ' όλης της ύλης θα μπορούσε να λειτουργήσει ως έναυσμα για μίαν αντιπαράθεση η οποία θα υπερέβαινε τη φορτισμένη ατμόσφαιρα της άμεσης πολιτικής συγκυρίας»

Ο ΠΡΩΗΝ πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης υπογράφει αντίγραφο του βιβλίου του «Πολιτική για μια δημιουργική Ελλάδα».